

דף מקורות לשיעור – השפעת הכשרות על חיינו

מקור 1 – ויקרא פרק יא, פסוקים מג – מה

(מג) אל תשקצו את נפשתיכם בכל השרץ השרץ ולא תטמאו בהם ונטמתם בם: (מד) כי אני ה' אלהיכם והתקדשתם והייתם קדשים כי קדוש אני ולא תטמאו את נפשתיכם בכל השרץ הרמש על הארץ: (מה) כי אני ה' הפעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים והייתם קדשים כי קדוש אני:

מקור 2 – רש"י ויקרא פרק יא, פסוקים מג – מה

אל תשקצו. באכילתו, שהרי כתיב 'נפשותיכם', ואין שיקוץ נפש במגע, וכן 'ולא תטמאו באכילתם': ונטמתם בם. אם אתם מטמאין בהן בארץ, אף אני מטמא אתכם בעולם הבא, ובישיבת מעלה: כי אני ה' אלהיכם - כשם שאני קדוש שאני ה' אלהיכם, כך והתקדשתם קדשו עלמכם למטה: והייתם קדשים - לפי שאני הקדש אתכם למעלה ובעולם הבא: ולא תטמאו - לעבור עליהם בלאוין הרבה. וכל לאו מלקות, וזהו שאמרו בתלמוד [מכות טז] אכל פוטיתא לוקה ארבע, נמלה לוקה חמש, ארעה לוקה שש:

מקור 3 – אבן עזרא ויקרא פרק יא, פסוק מג

אל תשקצו את נפשותיכם - להיותם מטונפות ומגואלות. ולא תטמאו בהם - כי ידוע כי הגוף הנאכל ישוב בשר בגוף האוכל: ונטמתם בם - חסר אליי, כמו מראשית בלי אלף השנה. ויש אומרים שהם שני שרשים והעד נטמינו בעיניכם וטעמו כאדם שאין לו דעת:

מקור 4 – אור החיים ויקרא פרק יא פסוק מד

כי אני ה' אלהיכם. פירוש ומשונה אומה ישראלית לקדושה וטהרה שלא בחר ה' ליקרא אלוה אלא לישראל, לזה צריך להרחיק מן הטומאה: והתקדשתם. פירוש אם אתם מתקדשים אני אקדש אתכם לבל יכנס לגופכם דבר שיקוץ, על דרך אומרם (חולין ה): 'אין הקב"ה מביא...'. וכל שכן צדיקים עצמן, והעמידו התוספות מאמר זה בדבר איסור הנכנס לגופו של אדם, כי הקב"ה ישמרהו בזה: והתקדשתם תעשו גדרים וסייגים לבל תטמאו ובוזה אני מביחכם שתהיו קדושים. וחזר ופירש באיזה דבר יהיו קדושים, ואמר כי קדוש אני - הנה מה שתולה טעם קריאתם קדושים שהוא לצדו הא למדת כי השרה שכינתו על הפרושים ולזה יקראו על שמו. ואומרו ולא תטמאו - פירוש מלבד דברים שאתה מעלה על דעתך לשמור עצמך מהם עוד אני מבטיחך שלא יאונה לך כל מין הרע, והוא אומרו 'בכל השרץ הרומש...'. עוד ירמוז שבאמצעות שמירת מצוה זו לא ישלטו עכו"ם בעם בני ישראל.

מקור 5 – יומא דף לט ע"א

תנא דבי רבי ישמעאל, עבירה מטממת לבו של אדם שנאמר (ויקרא יא, מג) 'ולא תטמאו בהם ונטמתם בם' אל תקרי 'ונטמתם', אלא ונטמטם. תנו רבנן 'אל' תטמאו בהם ונטמתם בם' אדם מטמא עצמו מעט מטמאין אותו הרבה, מלמטה מטמאין אותו מלמעלה, בעולם הזה מטמאין אותו לעולם הבא. תנו רבנן (ויקרא יא, מד) 'והתקדשתם והייתם קדושים' אדם מקדש עצמו מעט, מקדשין אותו הרבה. מלמטה מקדשין אותו מלמעלה. בעולם הזה מקדשין אותו לעולם הבא.

רש"י: מטממת. אוממת וסותמת מכל חכמה. מטמאין אותו הרבה. מניחין אותו לטמא הרבה והכי קאמר קרא אל תטמאו צה ואם תטמאו סוף ונטמתם. והתקדשתם. מעט, 'והייתם קדושים' - הרבה, הבא ליטהר מסייעין אותו.

מקור 6 – ספר החינוך, מצוה קנד (פרשת שמיני) – שלא לאכול בהמה וחיה טמאה

משרשי המצוה, מה שכתבנו באזהרת טריפה בסדר משפטים, כי יודע אלקים כי כל המאכלות שהרחיק מעמו אשר בחר יש בהם נזקים מצויים לגופים, שהם כלים לנפשות לפעול בהם ולהתעלות על ידי מעשיהם הטובים, ועל כן הרחיקנו מהם למען יפעלו הנפשות פעולתן ולא ינעלו בפניהם רוע מזג הגופות וטמטום הלבבות, וכמו שכתבתי שם:

מקור 7 – ספר החינוך מצוה ע"ג (פרשת משפטים) – שלא לאכול טריפה

משרשי מצוה זו, לפי שהגוף כלי לנפש ובו תעשה פעולתה, וזולתו לא תשלם מלאכתה לעולם, ועל כן באה בצילו ולא לרעתה, באמת כי האל לא ירע אבל ייטיב לכל, נמצא כי הגוף בין ידיה כמו הצבת ביד הנפח אשר עמו יוציא כלי למעשהו, ובאמת כי בהיות הצבת חזק ומכוון לאחוז בו הכלים יעשה האומן טובים, ואם לא יהיה הצבת טוב לא יבואו לעולם הכלים מכוונים ונאים. וכמו כן בהיות בגוף שום הפסד מאי זה ענין שיהיה, תתבטל פעולת השכל כפי אותו הפסד, ועל כן הרחיקתנו תורתנו השלמה מכל דבר הגורם בו הפסד. ועל הדרך הזה לפי הפשט נאמר **שבא לנו האיסור בתורה בכל מאכלות האסורות**, ואם יש מהם שאין נודע לנו ולא לחכמי הרפואה נזקן, אל תתמה עליהן, כי הרופא הנאמן שהזהירנו בהן חכם יותר ממהם, וכמה נסכל ונבהל מי שחשב שאין לדברים נזק או תנעלת אלא במה שהשיג הוא.

ויש לך לדעת כי לתועלתנו לא נתגלה סיבתו ונזקו, פן יקומו אנשים מחזיקים עצמן כחכמים גדולים ויתחכמו לומר נזק פלוני שאמרה התורה שיש בדבר פלוני איננו כי אם במקום פלוני שטבעו כן או באיש פלוני שטבעו כן וכן, ופן יתפתה לדבריהם אחד מן הפתאים, על כן לא נתגלה טעמן להועיל לנו מן המכשול הזה.

וידוע הדבר **מדרכי הרפואה** שבשר כל הטריפות האסורות לנו **מוליד הפסד** אל גוף אוכלו, **מחמת שהטריפות מורה חולי בבהמה**. ואל תקשה עליך ותאמר מה הפסד אפשר להיות בבהמה שנטרפה מיד ונשחטה? כי לא מחכמה תקשה על זה, הלא ידעת כי לכל דבר התחלה, ואם תודה אלי כי באורך הזמן ימצא ההפסד בה מחמת הטרפות, תתחייב להודות כי ברגע הראשון הותחל ההפסד אלא שהוא מועט בהתחלה, ואין ספק כי מן הנזק רע אפילו מיעוטו, ועוד שכל דיני תורה וכל דבר שיש לו קיימא, בגדר כזה יתחייב להיות, שאם תתן דבריך לשיעורין לא יתקיים דבר בידך לעולם.

מקור 8 – בבא מציעא דף ט"א ע"ב

אמר ליה רב חנינא מסורא דפרת לרבינא: יציאת מצרים, דכתב רחמנא גבי שרצים למה ליי? אמר ליה: אמר הקב"ה: אני הוא שהבחנתי בין טפה של בכור לטפה שאינה של בכור, אני עתיד ליפרע ממי שמערב קרבי דגים טמאין בקרבי דגים טהורין ומוכרן לישראל. אמר ליה: אנא **המעלה** קא קשיא לי, מאי שנא הכא **המעלה**, דכתב רחמנא? אמר ליה: לכדתנא דבי רבי ישמעאל דתנא דבי רבי ישמעאל אמר הקב"ה אילמלא (לא) העליתי את ישראל ממצרים אלא בשביל דבר זה, שאין מטמאין בשרצים – דיי.

מקור 9 – מדרש ילקוט שמעוני פרשת שמיני, רמז תקמ"ו

חמורים שרצים שכל המודה במצות שרצים, מודה ביציאת מצרים וכל הכופר במצות שרצים, כופר ביציאת מצרים.

מקור 10 – ספרי פרשת עקב

אמר להם: היזהרו שלא תמרדו בקב"ה, שאין אדם מורד בקב"ה אלא מתוך שביעה, שנאמר: 'פן תאכל וּשְׂבַעְתָּ וּבָתִּים טְבִים תִּבְנֶה וְיִשְׁבְּתָּ: וּבְקָרְךָ וְצֹאנְךָ יִרְבְּנוּ וְכֶסֶף וְזָהָב יִרְבֶּה לְךָ וְכָל אֲשֶׁר לְךָ יִרְבֶּה' (דברים ח, יב - יג). מהו אומר אחריו? 'וְרָם לְבָבְךָ וְשָׁכַחְתָּ אֶת ה'...' (דברים ח, יג) כיוצא בדבר אתה אומר 'וישב העם לאכול ושתה ויקומו לצחק' (שמות לב, ה). וכן באנשי דור המבול שלא מרדו אלא מתוך שביעה, שנאמר בהם 'שורו עבר ולא יגעיל, תפלט פרתו ולא תשפל... ישאו קתף וכנור וישמחו לקול עוגב... יבלו בטוב ימיהם...' (איוב כא, י - יג). היא גרמה להם 'ויאמרו לאל סור ממנו...' (איוב כא, יד). וכן אתה מוצא באנשי סדום שלא מרדו אלא מתוך שביעה, שנאמר 'אָרְךָ מְמַנָּה יצא לחם ותחתיקה נהפך כמו אש' (איוב כח, ה), אמרו סדום: הרי מזון אצלנו נעמוד ונשכח תורת רגל מבינינו. אמר להם המקום: בטובות שהיטבתי לכם אתם מבקשים לשכח תורת הרגל מביניכם, אני משכח אתכם מן העולם.

ומעת ש'עמדו ישראל על הר סיני, הרבה להם תורה ומצוות, לתן להם שכר טוב. אם כן, למה לא צנה לאדם הראשון? אמר הקב"ה: אדם הראשון מצנה קלה צויתי אותו ועבר עליה, וכל המצוות הללו היאך לכל לקיים אותם? בו ביום שנצטווה, בו ביום עבר עליה ולא היה לכל לעמד בצווי שעה אחת... בתשיעית, צנהו זה אכל וזה לא תאכל. בעשירית, עבר על צווי. באחת עשרה, נדון. בשתיים עשרה, נתגרש מגן עדן, שנאמר: ויגרש את האדם (שם ג, כד). הוי, שלא עמד בצווי שעה אחת.

אמר רבי יהודה בן פדיה: מי יגלה עפר מעיניך אדם הראשון, שאתה לא לכל לעמד בנסיוןך אפלו שעה אחת, והרי בניך משמרין כל המצוות שנתנו להם ועומדין בהן. אחד מהם עומד ונוטע מעדר מנכש מזמר שורה ומשקה, ורואה פרות נטועותיו מבכרות וקופץ גדו ואינו טועם מהם לקיים מה שנאמר: 'שלש שנים יהיה לכם' (ויקרא יט, כג). ואדם הראשון נאמר לו: מזה אכל ומזה לא תאכל, ולא לכל לעמד בצווי אפלו שעה אחת, אלא כמו שנאמר: 'ותתן גם לאישה עמה ויאכל' (בראשית ג, ו). ובניך נצטוו, את זה תאכלו ואת זה לא תאכלו. וביותר כשיבא אדם מישראל ליקח בהמה שיה או עז או כבש, שוחט ומפשיט ומכניס גדו ובודק הריאה ונמצא טרפה, מניחו ואינו אכלו... לפיכך לא נצטוו אדם הראשון, לפי שגלו ונדוע לפניו, שאינו לכל לשמר מצוות הרבה, שהרי מצוה אחת נצטווה ולא עמד בה. אבל ישראל, כמה מצוות נתן להם הקב"ה, והם משמרין. לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, נאמר להם: את זה תאכלו, ואת זה לא תאכלו, את הנמל ואת הארנבת ואת השפן והחזיר.

מקור 12 – מסילת ישרים פרק יא

אסור המאכלות, בין בענין הטרפות עצמם, בין בענין תערובותיהן, בין בענין בשר בחלב או חלב ודם וענין בשולי עפויים וענין געולי עפויים, יין נספס וסתם יינם ושאר אסורי אכילה ושתיה כל אלה הנקיות בהם צריך דקדוק גדול וצריך חזוק, כי יש תאנות חלב המתאנה במאכלים הטובים וחסרון הכיס באסורי התערובות וכיו"ב ופרטיהם רבים ככל דיניהם הידועים והמבארים בספרי הפוסקים, והמקל בהם במקום שאמרו להחמיר אינו אלא משחית לנפשו,

וכך אמרו בספרא (ויקרא יא), "לא תטמאו בהם ונטמתם בסם" - "אם מטמאים אתם בסם סופכם לטמא בסם", והינו, כי המאכלות האסורות מכניסים טמאה ממש בלבם ובנפשו של אדם עד שקדשותו של המקום ברוך הוא מסתלקת ומתרחקת ממנו, והוא מה שאמרו בש"ס גם כן "ונטמתם בסם" - "אל תקרי ונטמתם אלא ונטמטם"¹, שהעברה מטמטמת לבו של אדם, כי מסלקת ממנו הדעה האמתית ורוח השכל שהקב"ה נותן לחסידים, כמו שאמר הכתוב "כי ה' יתן חכמה", והנה הוא נשאר בהמי וחמרי משקע בגסות העולם הזה. והמאכלות האסורות יתרות בזה על כל האסורין, כינן שהם נכנסים בגופו של האדם ממש ונעשים בשר מבשרו.

וכדי להודיענו שלא הבהמות הטמאות או השקצים בלבד הם הטמאים, אלא גם הטרפות שבמין הכשר עצמו הם בכלל טמאה, אמר הכתוב (ויקרא יא), "להבדיל בין הטמא ובין הטהור". ובא הפרוש לרבותינו, "אין צריך לומר בין חמור לפרה, למה נאמר בין הטמא ובין הטהור? בין טמאה לך ובין טהורה לך, בין נשחט רבו של קנה לנשחט חציו, וכמה בין רבו לחציו? מלא השערה", עד כאן לשונם. ואמרו לשון זה בסיום מאמרם, "וכמה בין רבו לחציו וכו'. להראות כמה נפלא כח המצוה - שחוט השערה מבדיל בין טמאה לטהרה ממש.

והנה כל מי שיש לו מח בקדקדו יחשב אסורי המאכל כמאכלים הארסיים או כמאכל שנתערב בו איזה דבר ארסי, כי הנה אם דבר זה יארע, היקל אדם על עצמו לאכל ממנו? אם ישאר לו בו איזה בית מחוש אפלו חששא קטנה, ודאי שלא יקל, ואם יקל לא יהיה נחשב אלא לשוטה גמור, אף אסור המאכל כבר בארנו שהוא ארס ממש ללב ונפש, אם כן מי אפוא יהיה המקל במקום חששא של אסור, אם בעל שכל הוא? ועל דבר זה נאמר (משלי כג), "ושמת ספין בלעך אם בעל נפש אתה":

¹ יומא לט

מאכלות אסורות

בעלי חיים

- אבר מן החי, בשר מן החי
- בהמה וחיה טמאה, דגים טמאים, שרצים ורמשים
- טרפה / נבילה
- בשר בחלב
- דם
- חלב

מצוות התלויות בארץ

- טבל
- ערלה
- פירות / ירקות שביעית
- חדש

- ✓ בישולי גוים
- ✓ חלב עכו"ם
- ✓ פת עכו"ם
- ✓ יין נסך
- ✓ חמץ אחר חצות יום י"ד בניסן ; חמץ בפסח
- ✓ תקרובת עבודה זרה